

EUROOPA PARLAMENT

2009–2014

Istungidokument

5.6.2013

B7-0258/2013

RESOLUTSIOONI ETTEPANEK

komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja avalduse alusel

vastavalt kodukorra artikli 110 lõikele 2

Relvaeksport ja nõukogu ühise seisukoha 2008/944/ÜVJP rakendamine (2013/2657(RSP))

Tarja Cronberg, Reinhard Bütikofer, Indrek Tarand, Raül Romeva i Rueda, Barbara Lochbihler, Franziska Katharina Brantner, Bart Staes, Judith Sargentini, Sandrine Béliet, Jean Lambert
fraktsiooni Verts/ALE nimel

B7-0258/2013

**Euroopa Parlamendi resolutsioon relvaekspordi ja nõukogu ühise seisukoha
2008/944/ÜVJP rakendamise kohta
(2013/2657(RSP))**

Euroopa Parlament,

- võttes arvesse nõukogu 8. detsembri 2008. aasta ühist seisukohta 2008/944/ÜVJP, millega määratletakse sõjatehnoloogia ja -varustuse ekspordi kontrolli reguleerivad ühiseeskirjad¹,
- võttes arvesse Euroopa Liidu Nõukogu tavarelvastuse ekspordi töörühmas (COARM) käimasolevat ühise seisukoha läbivaatamist, mis ühise seisukoha artikli 15 kohaselt on ette nähtud pärast kolme aasta möödumist selle vastuvõtmisest,
- võttes arvesse välisasjade nõukogu 19. novembri 2012. aasta kohtumisel vastu võetud järeldusi ühise seisukoha läbivaatamise kohta,
- võttes arvesse ELi inimõiguste ja demokraatia strateegilise raamistiku tegevuskava meetme 11 punkti e, mis kohustab Euroopa välisteenistust ja liikmesriike tagama, et nõukogu ühise seisukoha läbivaatamisel võetakse arvesse inimõigusi ja rahvusvahelist humanitaarõigust,
- võttes arvesse COARMi 13. ja 14. aastaaruannet²,
- võttes arvesse nõukogu 23. juuni 2003. aasta ühist seisukohta 2003/468/ÜVJP relvavahenduse kontrolli kohta³,
- võttes arvesse nõukogu ühise seisukoha 2008/944/ÜVJP korrapäraselt ajakohastatavat kasutusjuhendit, millega määratletakse sõjatehnoloogia ja -varustuse ekspordi kontrolli reguleerivad ühiseeskirjad⁴,
- võttes arvesse üleilmse relvakaubanduslepingu vastuvõtmist ÜRO Peaassamblee poolt 2. aprillil 2013. aastal,
- võttes arvesse oma 18. jaanuari 2007. aasta resolutsiooni Euroopa Liidu relvaekspordi toimimisyhendi rakendussätte 8 kohase nõukogu seitsmenda ja kaheksanda aastaaruande kohta⁵,
- võttes arvesse määrust 1236/2005, mis käsitleb kauplemist teatavate kaupadega, mida on võimalik kasutada surmanuhtluse täideviimiseks, piinamiseks või muul julmal, ebainimlikul või alandaval moel kohtlemiseks või karistamiseks, ja selle 2013. aasta läbivaatamist, mis on ette nähtud ELi inimõiguste ja demokraatia tegevuskavas,

---

¹ ELT L 335, 13.12.2008, lk 99.

² ELT C 382, 30.12.2011, lk 1; ELT C 386, 14.12.2012, lk 1.

³ ELT L 156, 25.6.2003, lk 79.

⁴ Euroopa Liidu Nõukogu, dokument 9241/09, 29.4.2009.

⁵ ELT C 244 E, 18.10.2007, lk 210.

- võttes arvesse kodukorra artikli 110 lõiget 2,
- A. arvestades, et relvaeksport ja -kaubandus mõjutavad inimeste turvalisust, inimõigusi, demokraatiat, head valitsemistava ja sotsiaalmajanduslikku arengut, mistõttu on oluline tugevdada sõjatehnoloogia ja -varustuse ELi ekspordikontrolli poliitikat ning tagada, et see on seotud usaldusväärse, läbipaistva, tõhusa ning ühiselt aktsepteeritud ja kindlaksmääratud relvastuskontrollisüsteemiga;
- B. arvestades, et ühine seisukoht 2008/944/ÜVJP on õiguslikult siduv raamistik ning selles on kindlaks määratud kaheksa kriteeriumit, mille rikkumise korral keeldutakse ekspordilitsentsi andmisest;
- C. arvestades, et nende kriteeriumidega tuleb muu hulgas takistada sellist relvaeksporti, mis toob kaasa konfliktide teravnemise (kolmas ja neljas kriteerium) või inimõiguste ja rahvusvahelise humanitaarõiguse rikkumise (teine kriteerium) või tuleb minimeerida üleantavate kaupade edastamise ohtu kolmandatele riikidele või abikõlbmatutele lõppkasutajatele või takistada sellist relvaeksporti, mis mõjutab negatiivselt vastuvõtjariigi arenguperspektiive (kaheksas kriteerium); arvestades, et ühise seisukohaga ei ole piiratud kohaldamisala ning seega kehtivad kaheksa kriteeriumit nii ELi-sisese ekspordi kui ka ELiga tihedalt assotsieerunud riikidesse tarnitava relvastuse suhtes;
- D. arvestades, et ühise seisukoha artiklis 10 on selgelt öeldud, et kaheksa kriteeriumi järgimine on tähtsam kui liikmesriikide võimalikud majanduslikud, sotsiaalsed, kaubanduslikud või tööstuslikud huvid;
- E. arvestades, et otsustamine relvaekspordi litsentsi lubamise või sellest keeldumise üle kuulub üksnes liikmesriikide pädevusse; arvestades, et Euroopa Liidu siseselt tõlgendatakse kaheksat kriteeriumi väga erinevalt, mistõttu on relvaekspordi praktika küllaltki erinev;
- F. arvestades, et alates nõukogu aastaaruannete esitamisest kooskõlas komisjoni ühise seisukoha (millega määratletakse sõjatehnoloogia ja -varustuse ekspordi kontrolli reguleerivad ühiseeskirjad) artikli 8 lõikega 2 on täheldatud liikumist tugevama kontrolli- ja aruandlussüsteemi poole; arvestades siiski, et puudub standarditud kontrolli- ja aruandlussüsteem ning liikmesriigid peavad ületama seadusandlikke ja organisatsioonilisi takistusi, et saavutada kaheksa kriteeriumi parem järgimine;
- G. arvestades, et COARMi aastaaruanded on kaasa aidanud liikmesriikide relvaekspordi suuremale läbipaistvusele, ning arvestades, et kasutusjuhendis on suurenenud suuniste ja selgituste arv;
- H. arvestades, et kaugeltki mitte kõik Euroopa Liidu liikmesriigid ei edasta COARMile täielikke andmeid; arvestades, et üksikute liikmesriikide erinevad andmete kogumise ja edastamise meetodid toovad kaasa ebatäiuslikud ja ebaühtlased andmekogud, mis oluliselt takistavad läbipaistvust selles valdkonnas; arvestades, et ELi liikmesriikide aruandlus üldiselt ei vasta nõutud aruandekohusluse ning avaliku kontrolli miinimumnõuetele;
- I. arvestades, et on toodud argumente selle kohta, et araabia kevade sündmusi Põhja-Aafrika ja Lähis-Ida piirkonnas ei olnud võimalik ette näha; arvestades, et sellele vaatamata oli

teada ja on praegugi teada inimõiguste kriitiline olukord ning hea valitsustava puudulikkus neis riikides, mida oleks pidanud varem arvestama ja tuleb edaspidi arvestada relvaekspordi litsentside andmisel; arvestades, et araabia kevade sündmused on näidanud ühise seisukoha ja selle kriteeriumide vajakajäämisi ja osalist eiramist mõningate riikide poolt;

- J. arvestades, et mõned Põhja-Aafrika ja Lähis-Ida riigid on viimastel aastatel kuulunud ja kuuluvad praegugi Euroopa relvade olulisemate ostjate hulka; arvestades, et Euroopa Liidu liikmesriigid ekspordisid 2010. aastal Põhja-Aafrika ja Lähis-Ida piirkonna riikidele relvi koguväärtuses 8 324,3 miljoni euro eest ning 2011. aastal ikka veel kokku 7 975,2 miljoni euro eest, põhjendades seda poliitilise stabiilsuse toetamisega;¹ arvestades, et aastatel 2006–2010 andsid ELi liikmesriigid ainuüksi Liibüa tarvis välja 1056 miljoni euro eest ekspordilitsentse, kusjuures samal ajavahemikul anti eitav vastus 54 Liibüasse relvade ekspordimise taotlusele, põhjendades seda teise, seitsmenda ja viienda kriteeriumi rikkumisega (kõige sagedam oli teine kriteerium);²
  - K. arvestades, et tööstusringkondades nõutakse relvaekspordi laiendamist, et kompenseerida nõudluse prognoositavat vähenemist Euroopa Liidus, ning arvestades, et seda nõuet toetab palju poliitikuid ja erakondi, kuna see aitaks tugevdada Euroopa relvatööstuse baasi;
  - L. arvestades, et seotud liikmesriikide, valitsusväliste organisatsioonide, riikide parlamentide ja Euroopa Parlamendi aktiivne kaasamine ühise seisukoha täitmise hindamisse, ühtlustamisse, jõustamisse ja kontrolli edeneb aegamisi ja loiult;
  - M. arvestades, et kolmandad riigid, nagu Bosnia ja Hertsegoviina, endine Jugoslaavia Makedoonia Vabariik, Island, Kanada, Horvaatia, Montenegro ja Norra on ühises seisukohas kindlaks määratud kriteeriumide ja põhimõtetega ametlikult liitunud; arvestades, et ametlikult ei ole nendega liitunud mitte ükski Euroopa naabruspoliitika riik ega Türgi;
1. võtab teadmiseks, et Stockholmi Rahvusvahelise Rahu-uuringute Instituudi andmetel kuuluvad Euroopa Liidu liikmesriigid tervikuna USA ja Venemaa järel maailma suurimate relvaekspordijate hulka ning et 2011. aastal läks sellest ekspordist 61%, mis on üha suurenev osakaal, riikidesse väljaspool Euroopa Liitu;
  2. peab tervitatavaks asjaolu, et Euroopa ja muude maailmajagude kolmandad riigid on ühinenud relvaekspordi kontrollisüsteemiga ühise seisukoha ja relvakaubanduslepingu alusel; võtab siiski murelikult teadmiseks, et kaheksat kriteeriumi ei kohaldata ega tõlgendata ELi liikmesriikides ühetaoliselt; nõuab seepärast ühise seisukoha ning kõigi sellest lähtuvate kohustuste ühtsemat ja läbivaadatud tõlgendamist ja täielikku rakendamist, nähes ette mehhanismi, mille abil tegeleda liikmesriikide relvaekspordiga seonduvate julgeolekuprobleemidega; märgib, et ELil on ainsana riikide ühendustest ülemaailmselt ainulaadne õiguslikult siduv raamistik, mille abil parandada kontrolli relvaekspordi üle, sealhulgas ka kriisipiirkondadesse ja riikidesse, kus inimõiguste olukord on küsitav, ja riikidesse, mille puhul esineb tõendatud oht, et kaup edastatakse

¹ Kiriku ja arengukoostöö ühiskonverentsi relvaekspordi aruanne 2012, lk 9.

² „ELi relvaekspordialase ühise seisukoha läbivaatamine – suurema kontrolli saavutamise väljavaated”, Mark Bromley, massihävitusrelvade leviku tõkestamise konsortsiumi väljaanne nr 7, jaanuar 2012, lk. 12.

ebaseaduslikult muudele lõppkasutajatele;

3. võtab teadmiseks Euroopa välisteenistuse ja liikmesriikide võetud kohustuse ELi inimõiguste ja demokraatia strateegilise raamistiku tegevuskava meetme 11 punkti e raames tagada, et nõukogu ühise seisukoha läbivaatamisel võetakse arvesse inimõigusi ja rahvusvahelist humanitaarõigust; palub, et Euroopa välisteenistus annaks aru selle kohustuse täitmiseks võetud meetmetest ning kaasaks läbivaatamisse valitsusvälised organisatsioonid ning kodanikuühiskonna;
4. on seisukohal, et ühist seisukohta tuleks täiendada avalikult juurdepääsetava nimekirjaga, mida pidevalt ajakohastatakse ja mis annab üksikasjalikku teavet selle kohta, millisel määral eksport teatavatesse vastuvõtjariikidesse on või ei ole kooskõlas kaheksa kriteeriumiga;
5. peab vajalikuks, et loodaks ühtlustatud kontrolli- ja aruandlussüsteem, mis võimaldaks avalikult hinnata, kas ja mil määral on eri liikmesriikide eksport kooskõlas kaheksa kriteeriumiga;
6. kordab läbivaatamisprotsessi valguses, et ühise seisukoha sõnastust tuleb muuta täpsemaks ja ühemõttelisemaks, et tagada kriteeriumide ühetaolisem tõlgendamine ja kohaldamine; nõuab eelkõige ühise seisukoha artikli 10 järgimist; nõuab, et kasutusjuhendis antaks teise ja seitsmenda kriteeriumi all täpsemad juhised ja ajakohastataks I kuni IV lisa ning lisataks viide ELi inimõigustealastele riigistrateegiatele;
7. võtab teadmiseks asjaolu, et kriteeriumidele vastavuse kontroll toimub riiklike normide kohaselt ning et kaheksa kriteeriumi täitmist ei ole võimalik lasta sõltumatult kontrollida ning et liikmesriiki, kes neid kaheksat kriteeriumi rikub, ei oota mingid sanktsioonid; on seisukohal, et tuleks näha ette võimalused, kuidas läbi viia sõltumatut kontrolli ühise seisukoha rikkumise korral; on arvamusel, et liikmesriikide parlamendid või parlamentaarsed eriorganid (näiteks parlamentaarsed järelevalvekomiteed) peavad tagama kriteeriumide kohaldamise tõhusa kontrolli; palub liikmesriikidel ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgel esindajal ja komisjoni asepresidendil püüda saavutada kaheksa kriteeriumi ühtne ja range kohaldamine kõigis liikmesriikides; palub liikmesriikidel ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgel esindajal ja komisjoni asepresidendil edendada ka oluliselt suuremat läbipaistvust, avaldades aegsamini täielikuma teabe kõigi liikmesriikide relvaekspordi kohta; toonitab, kui oluline on teha selles valdkonnas koostööd kodanikuühiskonnaga;
8. nõuab embargojärgsete meetmete lisamist ühisesse seisukohta, mille abil on võimalik vahetada iga kolme kuu tagant korrapäraselt teavet keeldumiste, väljastatud litsentside, kaupade, sõjaliste kaupade ühise ELi nimekirja kategooria, kaupade koguarvu ja lõpptarbija kohta; kutsub liikmesriike ja COARMi üles kaasama sellesse ka muid asjaomaseid ELi üksusi ja töörühmi;
9. nõuab ELi ühisesse seisukohta relvaekspordi kohta täiendava kriteeriumi lisamist, millega kohustatakse liikmesriike hindama altkäemaksu andmise ja korruptsiooniohtu enne riigile relvaekspordilitsentsi andmist;
10. mõistab hukka Prantsusmaa valitsuse 2011. aasta juuni otsuse müüa Mistrali sõjalaevad

Venemaale hoolimata sellest, et Venemaa ründas Gruusiat ning rikkus sellega kuuest punktist koosnevat rahuplaani ja kahjustas üldist inimõiguste olukorda Venemaal;

11. kutsub liikmesriike üles pöörama ekspordikontrolli ja kaheksa kriteeriumi kohaldamist arvestades suuremat tähelepanu kaupadele, mida saab kasutada nii tsiviil- kui ka sõjalisel otstarbel, sh näiteks vaatlustehnika, aga ka varuosad ja tooted, mis sobivad elektrooniliseks sõjapidamiseks või mida on võimalik kasutada mitte surmatoovaks inimõiguste rikkumiseks;
12. peab kahetsusväärseks, et 2010. aastal esitas täielikud andmekogud oma relvaekspordi kohta vaid 63% ELi liikmesriikidest; täheldab, et riigid, kes on korduvalt esitanud oma ekspordi kohta mittetäielikke andmeid, kuuluvad nii ELi kui ka maailma suurimate relvaekspordijate hulka;
13. märgib, et liikmesriikides on kasutusel erinevad andmete kogumise meetodid ja relvaekspordi andmekogude avaldamise tavad, mistõttu sisaldab COARMi aastaaruanne ühtlustatud teavet väljaantud ekspordilitsentside kohta, kuid ei sisalda teatavat olulist teavet relvade tegeliku ekspordi kohta; nõuab seetõttu ka tegelikku ekspordi käsitlevate teabearuannete ühtse esitamiskorra kehtestamist kõikides liikmesriikides; peab tervitatavaks liikmesriikide algatusi sellise olukorra parandamiseks, et tagada teabe täpne, õigeaegne ja täielik edastamine ja avaldamine; palub, et ekspordilitsentsi andmisest keeldumise juhtumid toodaks välja COARMi aastaaruandes, viidates kriteeriumidele, mille alusel litsentsi andmisest keelduti, ning liikmesriigile, kes seda tegi;
14. teeb sellega seoses ettepaneku koguda liikmesriikidest täiendavaid andmeid ning avaldada neid nii riiklikul tasandil kui ka COARMi aastaaruandes, eelkõige tuleks avaldada nimekiri riikidest, kuhu relvade ekspordimine tähendaks kaheksast kriteeriumist ühe või mitme kriteeriumi rikkumist, samuti tuleks koostada üksikasjalik nimekiri neist ELi liikmesriikidest, kes andmete kogumise ajavahemikul relvi neisse riikidesse ekspordisid;
15. kutsub liikmesriike üles esitama täiendavat ajakohasemat teavet, mille alusel võiks vajaduse korral koostada ühisnimekirja riikide relvaekspordi ja -kaubanduse selliste juhtumite kohta, mille puhul rikutakse üht või mitut kaheksast kriteeriumist, ning mis annaks riiklikele ja ühiselt kokkulepitud rahvusvahelistele järelevalveorganitele parema ülevaate ja kontrollivõimaluse ja mida võiks samuti kasutada COARMi aastaaruandes; teeb sellega seoses ettepaneku luua ekspordijärgne kontrollimehhanism;
16. tõdeb, et direktiiviga ühendusesisese veo tingimuste lihtsustamise kohta muudeti relvade Euroopa-sisene eksport oluliselt lihtsamaks; nõuab sellega seoses, et COARMi aastaaruandes oleks välja toodud ka üksikasjalik teave selle kohta, millised Euroopa-sisesed relvaeksporditehingud on rikkunud kaheksast kriteeriumist ühte või mitut kriteeriumit; nõuab, et COARMi aastaaruanne sisaldaks ka teavet Euroopa-sisese ekspordi lõppasukoha ja võimaliku problemaatilise edasitarnimise kohta kolmandatesse riikidesse;
17. rõhutab kodanikuühiskonna, riikide parlamentide ja Euroopa Parlamendi olulist rolli ühise seisukoha kokkulepitud standardite rakendamisel ja jõustamisel nii riiklikul kui ka Euroopa tasandil ning läbipaistva ja aruandekohustusliku kontrollisüsteemi kehtestamisel; nõuab seepärast läbipaistvat ja töökindlat kontrollimehhanismi, mis tugevdab parlamentide ja kodanikuühiskonna rolli, muu hulgas sellise sõltumatu eksperdirühma

loomise abil, kes annaks COARMile nõu kaheksa ekspordikriteeriumi kohaldamise ja rakendamise suhtes ning selliste kolmandate riikide nimekirja koostamise suhtes, kelle puhul on vaja olla litsentside väljaandmisel eriti ettevaatlik ja valvas (vastavalt ühise seisukoha artikli 2 lõike 2 punktile b); nõuab COARMi aastaaruande põhjalikku käsitlemist Euroopa Parlamendi inimõiguste allkomisjoni ning julgeoleku ja kaitse allkomisjoni ühisel koosolekul;

18. rõhutab, et parlamentaarne järelevalve relvaekspordikontrolli andmete ja rakendamise üle on oluline ja õiguspärane, ning nõuab seepärast meetmeid, toetust ja andmeid, mis on vajalikud, et tagada selle kontrollifunktsiooni täitmine täiel määral;
19. märgib rahuloluga, et COARMi ja nõukogu inimõiguste töörühma ühistel koosolekutel peetakse nõu – ja tuleks pidada korrapärasemalt nõu – valitsusametnikega, kes vastutavad riiklike ekspordilitsentside andmise eest, sest nad saavad oluliselt kaasa aidata ühise seisukoha rakendamisele ja vahetatavate andmete paremale kvaliteedile; on lisaks seisukohal, et nõu tuleks pidada ka kodanikuühiskonna organisatsioonidega ja kaitsetööstuse esindajatega, kes tegelevad relvaekspordi kontrolli teemaga;
20. tuletab meelde, et ühise seisukoha artikli 11 kohaselt peavad liikmesriigid andma endast parima, et innustada teisi sõjatehnoloogiat või -varustust ekspordivaid riike kohaldama ühise seisukoha kriteeriume; kutsub Euroopa välis teenistust üles andma aru sellesuunalistest pingutustest; peab kahetsusväärseks, et ükski ELi naabruspoliitika riikidest ega ka Türgi ei ole ametlikult teatanud, et järgib ühise seisukoha kriteeriume ja põhimõtteid; kutsub Euroopa välis teenistust ja liikmesriike üles nõudma tungivalt, et need riigid järgiksid ühist seisukohta;
21. väljendab taas oma täielikku toetust sellele, et tugev ja õiguslikult siduv relvakaubandusleping tavarelvastuse rahvusvahelise kaubanduse ja tarnimise kohta sõlmitaks ÜRO egiidi all; rõhutab seega, et nimetatud eesmärk peab olema üks ELi välispoliitika prioriteetidest;
22. peab kahetsusväärseks asjaolu, et sõjatehnoloogia ja -varustusega kauplemist käsitlevad erinevad ELi vahendid, sealhulgas ühine seisukoht 2008/944/ÜVJP, kahesugust kasutust käsitlev määrus ning ELi määrus nr 1236/2005 (mis käsitleb kauplemist teatavate kaupadega, mida on võimalik kasutada surmanuhtluse täideviimiseks, piinamiseks või muul julmal, ebainimlikul või alandaval moel kohtlemiseks või karistamiseks), ei ole omavahel piisavalt seotud ning nende vahel puudub süsteem; nõuab, et sõjatehnoloogia ja -varustusega kauplemise reguleerimiseks loodaks ühtne terviklik ELi raamistik;
23. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, ELi inimõiguste eriesindajale, nõukogule, komisjonile, liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele ning ÜRO peasekretärile.